

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษ
อำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2
Guidelines for Developing Teachers' Academic Leadership
in Special Areas Schools, Pong District, under the Phayao Primary
Educational Service Area Office 2

กฤษฎาภิวัดน์ วงศ์ใหญ่¹ สมเกียรติ ตุ่นแก้ว² และสุวดี อุปปินใจ³

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Kritsadaphiwat Wongyai¹ Somkiat Tunkaew² and Suwadee Ooppinjai³

Chiangrai Rajabhat University

Corresponding Author E-mail : krisdaphiwat.w@Gmail.com

(Received: 26 September, 2025; Edit: 11 October, 2025 ; accepted: 11 October, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษ2) เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงทางวิชาการของครูโรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ครู จำนวน 72 คน ศึกษาพิเศษจำนวน 3 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหา และสรุปเนื้อหาเชิงบรรยายเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก
2. ปัจจัยสำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 พบว่า ปัจจัยภายใน คือ ทักษะและความสามารถของครู ทรัพยากรและโครงสร้างโรงเรียน การสนับสนุนของผู้บริหาร และแผนพัฒนาครู ปัจจัยภายนอก คือ บริบทชุมชนและโรงเรียน ความร่วมมือกับเครือข่ายและโรงเรียนใกล้เคียง และเทคโนโลยีสารสนเทศ
3. แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง ประกอบด้วย 6 แนวทางภายใต้ 2 วิธีการ คือ 1) วิธีการส่งเสริม และ 2) วิธีการสนับสนุน

คำสำคัญ : การพัฒนาครู, ภาวะผู้นำทางวิชาการ, โรงเรียนพื้นที่ลักษณะพิเศษ

Abstract

This research aimed to 1) study the level of instructional leadership of teachers in special-context schools, 2) examine the key factors in developing instructional leadership of teachers in special-context schools, and 3) propose strategies for developing instructional leadership of teachers in special-context schools in Pong District, under the Office of Phayao Primary Educational Service Area 2. The study population consisted of 72 teachers, 3 educational supervisors, and 6 school administrators. Data collection tools included questionnaires and interviews, and data were analyzed using mean, standard deviation, content analysis, and descriptive summary in essay form.

The research findings revealed that:

1. The overall academic leadership of teachers in schools within the special-complex area of Pong District, under the Phayao Primary Educational Service Area Office 2, was at a high level.
2. Key factors in developing academic leadership among teachers in schools within the special-complex area of Pong District, under the Phayao Primary Educational Service Area Office 2, included internal factors such as teachers' skills and abilities, school resources and structure, administrator support, and teacher development plans, and external factors such as community and school context, collaboration with networks and neighboring schools, and information technology.
3. The approaches to developing academic leadership among teachers in schools within the special-complex area of Pong District consisted of six approaches under two methods: 1) promotion method and 2) support method.

Keywords : Teacher Development, Academic Leadership, Special Areas Schools

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของคนในประเทศ โดยกำหนดวิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579) ไว้ว่า "คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21" โดยมุ่งเน้นผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนบทบาทครู การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ใหม่ เพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เป็นคนเก่ง และเป็นคนที่มีคุณภาพ มีความพร้อมทั้งกายใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ดีรอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย และเป็นพลเมืองดีของชาติ รวมทั้งมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ที่รัฐบาลจะต้องจัดการศึกษาให้กับประชาชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพอย่างเสมอภาค มุ่งเน้นที่จะขยายโอกาส

ทางการศึกษาให้กว้างขวางขึ้น โดยคำนึงถึงคุณภาพและมาตรฐานทุกระดับ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีฉบับที่ 5 จัดทำขึ้นเป็นแผนระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2560-2569) (สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สำนักพระราชวัง สวนจิตรลดา, 2560) เพื่อเชื่อมต่องานพัฒนาในช่วงที่ผ่านมา เข้ากับกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ทั้งการปรับเปลี่ยนประเทศไปสู่ไทยแลนด์ 4.0 การเข้าเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียน การก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 และสังคมดิจิทัล เพื่อให้เด็กและเยาวชนถิ่นทุรกันดาร ได้รับการเตรียมพร้อมสามารรถก้าวไปพร้อม ๆ กับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา ท่านกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดกันมากขึ้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 - 2564(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) มุ่งพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน บนพื้นฐานของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ตลอดจนประเด็นกาประเทศ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในการเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกัน ยังได้กำหนดแนวคิดและกลไกการขับเคลื่อน และติดตามประเมินผลที่ชัดเจนเพื่อกำกับให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีทิศทางและเกิดประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทย

จากสภาพปัญหาการจัดการศึกษาในปัจจุบัน โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษ อำเภอบึงสามพันสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ส่วนใหญ่มีนักเรียนที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์หลายชนเผ่า บางครอบครัวไม่ได้ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ซึ่งเป็นดัชนีตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จในการจัดการศึกษา จากการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา 2564 ถึงปีการศึกษา 2566 ย้อนหลัง 3 โดยเฉลี่ยแล้วนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์การประเมิน พบว่า การทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน มีผลการทดสอบความสามารถด้านการอ่านภาษาไทย (RT) ผลการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (NT) ผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) โดยรวมอยู่ในระดับต่ำกว่าระดับประเทศ (สถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ องค์การมหาชน, 2566) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบริหาร การจัดการศึกษา ที่ต้องพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอนให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการ

ภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ การบริหารจัดการในการพัฒนางานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียน การสอน การส่งเสริมพัฒนาบุคลากร เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ การที่ครูมีภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของนักเรียน เนื่องจากเมื่อครูมีภาวะผู้นำทางวิชาการจะสามารถเสริมสร้างความสามารถในการวางแผนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของนักเรียน สร้างแรงจูงใจให้แก่เด็กนักเรียน และสร้างความร่วมกับชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการเรียนรู้ นอกจากนี้ การพัฒนาภาวะผู้นำยังช่วยให้ครูสามารถปรับตัวและนำพาการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปนิธาน จันทกุล 2566)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าครูเป็นส่วนสำคัญที่สามารถพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพบรรลุตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ในยุคปัจจุบันบทบาทของครูไม่ได้จำกัดอยู่แค่การถ่ายทอดความรู้ แต่ยังมีบทบาท

สำคัญในการเป็นผู้นำทางวิชาการ เพื่อขับเคลื่อนให้องค์กรบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา นำไปสู่ความสำเร็จก้าวหน้า และความยั่งยืน ดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนในพื้นที่ ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 เพื่อนำผลการศึกษาค้นคว้า ไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษ อำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2
2. เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษ อำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงทางวิชาการของครูโรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ดำเนินการวิจัยได้เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาาระดับของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 จำนวน 5 โรงเรียน ได้แก่ 1) โรงเรียนบ้านขุนกำลั่ง 2) โรงเรียนบ้านใหม่ปางค่า สาขาห้วยกอก 3) โรงเรียนบ้านสันติสุข 4) โรงเรียนราชานุเคราะห์ 5) โรงเรียนบ้านใหม่ปางค่า (ภูลังกอนุสรณ์) ซึ่งมาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมทั้งสิ้น 72 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามที่ผู้วิจัยใช้ เป็นแบบสอบถาม จัดทำขึ้นจากกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสอบถามเกี่ยวกับระดับของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นคำถามของแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามเกี่ยวกับระดับของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษ อำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 โดยในแต่ละระดับของมาตราประมาณค่ามีความหมาย ดังต่อไปนี้

- 5 หมายถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูอยู่ในระดับมาก

- 3 หมายถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

รายละเอียดการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย มีดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวัดตัวแปรในการวิจัย กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรและกรอบการวัดตัวแปร
2. สร้างตารางวิเคราะห์เนื้อหา โดยนำนิยามเชิงปฏิบัติการที่กำหนดขึ้นมากำหนดรายละเอียด จำนวนข้อคำถาม เขียนคำถามที่จะพัฒนาเป็นแบบสอบถาม
3. นำตารางวิเคราะห์เนื้อหาและข้อคำถามไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด และให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงข้อคำถามให้ถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น
4. คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม จำนวน 3 ท่าน
5. ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถาม ด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา ความสอดคล้อง และความเหมาะสมของข้อคำถามรายข้อกับนิยามเชิงปฏิบัติการ (Item-Objective Congruence: IOC) ว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม รวมทั้งขอข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขข้อคำถาม มีเกณฑ์การพิจารณาให้คะแนนข้อคำถามแต่ละข้อมีความสอดคล้องหรือไม่ จากการพิจารณาค่า IOC พบว่า ข้อคำถามมีค่าตั้งแต่ 0.67– 1.00 ซึ่งสามารถตัดสินได้ว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องเหมาะสมกับนิยามเชิงปฏิบัติการ หลังจากนั้นได้ปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้ต่อไป
6. นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ แล้วนำไป try out ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.97 เมื่อปรับปรุงเสร็จจึงนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นต่อไป
7. จัดทำฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามของผู้บริหารสถานศึกษา ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียน และคณะครู โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เพื่อส่งจดหมายอย่างเป็นทางการในการขอความร่วมมือตอบแบบสอบถาม โดยส่งถึงผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 5 โรงเรียน เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ในช่วงปี 2567-2568
2. ส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในโรงเรียนทั้ง 5 แห่ง โดยผู้วิจัยนำไปส่งด้วยตนเอง เพื่อขอความร่วมมือครูในการตอบแบบสอบถามและส่งแบบสอบถามกลับ โดยส่งไปจำนวน 72 ฉบับ ได้กลับคืน 72 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของการตอบกลับ
3. สรุปผลการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลในเรื่องระดับของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

4. นำผลการสรุปการตอบแบบสอบถามของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มประชากรทั้งหมดมารวมกัน จัดหมวดหมู่และบันทึกไว้ และนำเสนอในรูปแบบตารางพร้อมอธิบายใต้ตาราง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 2 ระดับของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปโดยมีเกณฑ์การแปลผลข้อมูลตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2560) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายความว่า ระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายความว่า ระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายความว่า ระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายความว่า ระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายความว่า ระดับน้อยที่สุด

แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยายจากนั้น เรียงลำดับจากที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ไปหาน้อยที่สุด เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็น 3 ลำดับแรก เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาปัจจัยสำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

ประชากร

ผู้วิจัยกำหนดประชากร โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 รวมทั้งหมดจำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนนี้คือ แบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 โดยเป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ได้แก่ ปัจจัยภายใน และ ปัจจัยภายนอก

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาแนวทาง หลักเกณฑ์ และวิธีการสร้างข้อคำถามการสัมภาษณ์ รวมถึงแนวทางการจัดทำแบบบันทึกการสัมภาษณ์

2. ศึกษาผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามในขั้นตอนที่ 1 ของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อระบุปัจจัยสำคัญด้านที่มี ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI) สูงสุดลำดับที่ 1-3

3. สร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ตามเนื้อหาและโครงสร้างของปัจจัยที่กำหนด ได้แก่ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

4. เสนอแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ

5. ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา
6. นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขเรียบร้อยแล้วไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผ่านการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) และระบบออนไลน์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาข้อมูลเพื่อการวางแผนการสัมภาษณ์ โดยเก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการสถานศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน
2. ขอลงชื่อจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ถึงผู้บริหารและครูวิชาการประถมศึกษา ในโรงเรียนพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล
3. เตรียมแบบสัมภาษณ์และคู่มือประกอบการสัมภาษณ์ พร้อมส่งให้ผู้เข้าร่วมวิจัยศึกษา ก่อนวันสัมภาษณ์
4. เตรียมอุปกรณ์สำหรับการสัมภาษณ์ให้พร้อม เช่น แบบสัมภาษณ์ เครื่องบันทึกเสียง ปากกา และอื่น ๆ
5. ดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ผ่านระบบออนไลน์ ขออนุญาตบันทึกเสียงและภาพ และแนะนำตนเองพร้อมแจ้งวัตถุประสงค์ให้ผู้ให้สัมภาษณ์เข้าใจประโยชน์ของการให้ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยถอดความที่ได้จากการสัมภาษณ์และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)ตามประเด็นที่ ตอบ นำเสนอในรูปแบบความเรียง การตรวจสอบความถูกต้อง (Validation) และสรุปข้อมูลเป็นตารางประกอบเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงทางวิชาการของครูโรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

ประชากร

การศึกษาในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยกำหนดประชากร โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ได้แก่ผู้บริหารโรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 รวมทั้งหมดจำนวน 6 คน และศึกษานิเทศก์ที่ทำหน้าที่กำกับดูแลโรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ประกอบด้วยคำอธิบายชี้แจง ขั้นตอนการสนทนากลุ่ม ข้อมูลสำคัญจากผลการวิจัย ขั้นตอนที่ 1 คือ ระดับของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 และข้อมูลปัจจัยสำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ในขั้นตอนที่ 2 เพื่อนำมาประกอบยกร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาแนวทางหลักเกณฑ์ และวิธีการสร้างเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ประเด็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 และศึกษา เกี่ยวกับการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)

2. สร้างเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ตามข้อบ่งชี้และ โครงสร้างที่กำหนดไว้ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ประกอบด้วย คำอธิบายชี้แจง ขั้นตอนการสนทนากลุ่ม ข้อมูลสำคัญจากผลการวิจัย ขั้นตอนที่ 1 คือ ระดับของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 และข้อมูลปัจจัยสำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ในขั้นตอนที่ 2 เพื่อนำมาประกอบร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

3. นำแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ฉบับร่างที่สร้างเสร็จ แล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบให้ข้อเสนอแนะ จากนั้นนำแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ไปแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

4. จัดทำแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ฉบับสมบูรณ์ที่ได้ดำเนินการแก้ไขและผ่านการตรวจพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาเรียบร้อยแล้วไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาข้อมูลเพื่อวางแผนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา และกลุ่มตัวอย่างผู้ร่วมวิจัย เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน
2. ขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ส่งถึงผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ เพื่อแจ้งวัน เวลา และเครื่องมือในการสนทนากลุ่ม
3. เตรียมแบบบันทึกการสนทนากลุ่มและส่งเอกสารให้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มศึกษา ก่อนวันสนทนากลุ่ม
4. เตรียมอุปกรณ์ประกอบการสนทนากลุ่มให้พร้อม เช่น แบบสนทนากลุ่ม เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกวิดีโอที่ติดตั้งปากกา และอื่น ๆ
5. ดำเนินการสนทนากลุ่มด้วยตนเอง ขออนุญาตบันทึกภาพและเสียง แนะนำวัตถุประสงค์ให้ผู้เข้าร่วมเข้าใจ ประเมินความถูกต้องของข้อมูล และสรุปผลข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 มีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในขั้นตอนที่ 1 แล้วนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยสำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในขั้นตอนที่ 2 มา สนับสนุนการจัดทำแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ดังตาราง 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ในภาพรวม (N = 72)

สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง	N = 72		แปลผล	ลำดับ
	μ	σ		
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์เป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหา	3.92	0.82	มาก	5
2. ด้านการเสริมสร้างความร่วมมือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง	4.01	0.82	มาก	3
3. ด้านการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้	4.06	0.81	มาก	2
4. ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู	3.85	0.75	มาก	6
5. ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	3.93	0.74	มาก	4
6. ด้านการเข้าใจในหลักสูตรมุ่งพัฒนาผู้เรียน	4.21	0.69	มาก	1
รวมเฉลี่ย	4.00	0.77		

จากตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.00$, $\sigma = 0.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.85$, $\sigma = 0.75$) รองลงมาคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์เป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.92$, $\sigma = 0.82$) ถัดมาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.93$, $\sigma = 0.74$) ถัดมาด้านการเสริมสร้างความร่วมมือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.01$, $\sigma = 0.82$) ถัดมาด้านการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.06$, $\sigma = 0.81$) ถัดมาด้านการเข้าใจในหลักสูตรมุ่งพัฒนาผู้เรียน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.21$, $\sigma = 0.69$)

2. ผลการวิเคราะห์การศึกษาปัจจัยสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาปัจจัยสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 เป็นการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิถึงปัจจัยสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โดยการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน (McKinney 7-S Framework) และภายนอก (PESTEL Analysis) ดังตาราง 2

ตารางที่ 2 สรุปปัจจัยสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ	ปัจจัยสำคัญที่ใช้พัฒนา	สรุปปัจจัยสำคัญที่ใช้พัฒนา
ด้านที่ 1 การมีวิสัยทัศน์ใน การแก้ไขปัญหา	<ul style="list-style-type: none"> - ตั้งเป้าหมายชัดเจน - ระบุปัญหาในห้องเรียนได้รวดเร็ว - วางแผนแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ 	<p>ปัจจัยภายใน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทักษะการสังเกต - ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) - การสนับสนุนจากผู้อำนวยการ - สื่อการสอน <p>ปัจจัยภายนอก</p> <ul style="list-style-type: none"> - บริบทชุมชนพื้นที่สูง - ความร่วมมือเครือข่ายหน่วยงานภายนอกและชุมชน
ด้านที่ 2 การเสริมสร้าง ความร่วมมือกับผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้อง	<ul style="list-style-type: none"> - ร่วมมือกับเพื่อนครู - ให้ความสำคัญกับผู้ปกครอง - ทำงานร่วมกับชุมชน 	<p>ปัจจัยภายใน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทักษะการสื่อสาร - ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น <p>ปัจจัยภายนอก</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความร่วมมือของชุมชน - เทคโนโลยีการสื่อสาร
ด้านที่ 3 การสร้าง บรรยากาศและวัฒนธรรม เพื่อการเรียนรู้	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบทีม - กระตุ้นนักเรียนมีส่วนร่วม - สร้างบรรยากาศเปิดกว้าง 	<p>ปัจจัยภายใน</p> <ul style="list-style-type: none"> - วิธีการสอนที่เหมาะสม - ทรัพยากรแหล่งเรียนรู้และสื่อการสอน <p>ปัจจัยภายนอก</p> <ul style="list-style-type: none"> - วัฒนธรรมชุมชน - เทคโนโลยีทางการศึกษา - สภาพเศรษฐกิจครอบครัวนักเรียน
ด้านที่ 4 การพัฒนาตนเอง และเพื่อนครู	<ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนเพื่อนครูแก้ปัญหา - ร่วมงานพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรม - แบ่งปันความรู้และประสบการณ์ 	<p>ปัจจัยภายใน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทำงานเป็นทีมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - แผนพัฒนาครูชัดเจน <p>ปัจจัยภายนอก</p> <ul style="list-style-type: none"> - เทคโนโลยีทางการศึกษา - ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียง
ด้านที่ 5 การใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้เครื่องมือ/แอปพลิเคชันอย่างคล่อง - สร้างเนื้อหาการเรียนรู้หลากหลาย - ใช้สื่อดิจิทัลเพิ่มประสิทธิภาพ 	<p>ปัจจัยภายใน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทักษะการใช้เทคโนโลยี - การสนับสนุนของผู้บริหาร <p>ปัจจัยภายนอก</p>

ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ	ปัจจัยสำคัญที่ใช้พัฒนา	สรุปปัจจัยสำคัญที่ใช้พัฒนา
		- ความเสถียรของอินเทอร์เน็ต - ลิขสิทธิ์เทคโนโลยีทางการศึกษา
ด้านที่ 6 การเข้าใจในหลักสูตรมุ่งพัฒนาผู้เรียน	- ใช้หลักสูตรพัฒนาทักษะสำคัญ - วางแผนการสอนตามจังหวะผู้เรียน - ปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับนักเรียน	ปัจจัยภายใน - ทักษะการวิเคราะห์หลักสูตร - การพัฒนาองค์ความรู้ - แนวทางการประเมิน - สื่อการสอน ปัจจัยภายนอก - สภาพแวดล้อมและบริบทของโรงเรียน

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยภายในที่สำคัญต่อการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูมีดังนี้ 1) ทักษะและความสามารถของครู ซึ่งประกอบด้วย ทักษะการสังเกต ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการใช้เทคโนโลยี ทักษะการวิเคราะห์หลักสูตร วิธีการสอนที่เหมาะสมบริบทของผู้เรียน ความสามารถในการออกแบบและใช้วิธีการประเมินผลที่หลากหลาย 2) ทรัพยากรและโครงสร้างภายในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย สื่อการสอน ทรัพยากรแหล่งเรียนรู้ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) การสนับสนุนของผู้บริหารในด้านงบประมาณ วางแผนพัฒนาครูให้ชัดเจน ส่วนปัจจัยภายนอกที่สำคัญต่อการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู มีดังนี้ 1) บริบทและลักษณะของพื้นที่ ประกอบด้วย บริบทของชุมชนพื้นที่สูง สภาพแวดล้อมบริบทของโรงเรียน วัฒนธรรมของชุมชน สภาพเศรษฐกิจครอบครัวนักเรียน 2) ความสัมพันธ์และความร่วมมือภายนอก ประกอบด้วย ความร่วมมือของเครือข่ายหน่วยงานภายนอกและชุมชน ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกัน 3) เทคโนโลยี ประกอบด้วย เทคโนโลยีการสื่อสาร เทคโนโลยีทางการศึกษา ความเสถียรของอินเทอร์เน็ต ลิขสิทธิ์ของสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ผู้วิจัยได้นำผลศึกษาสภาพภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 โดยนำข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดของแต่ละด้าน มาวิเคราะห์ร่วมกับผลการศึกษาเหตุปัจจัยสำคัญที่ใช้พัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 มีรายละเอียดดังนี้

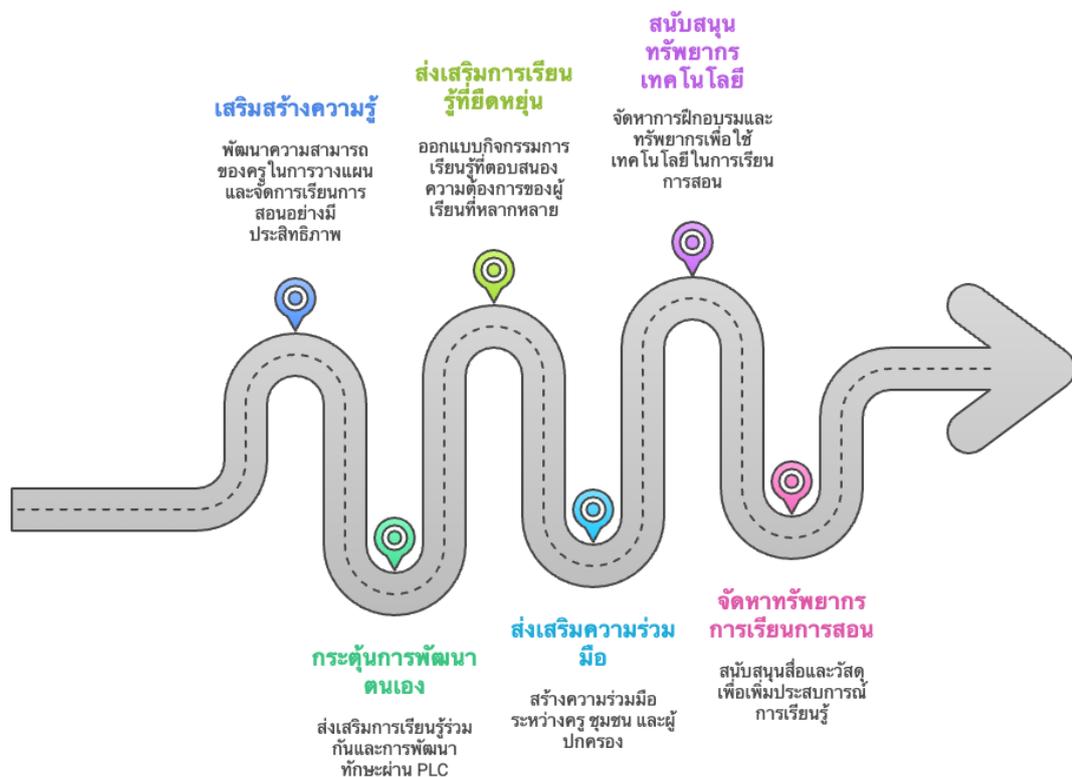
แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปาง ประกอบด้วย 6 แนวทางหลัก ภายใต้ 2 วิธีการ ดังนี้

1) วิธีการส่งเสริม (Promotion) 1.1) เสริมสร้างความรู้ ทักษะ และความสามารถของครู พัฒนาครูให้สามารถวางแผนและจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ครูสามารถแก้ไขปัญหาในการเรียนการสอนได้ตรงจุดและทันเวลา 1.2) กระตุ้นให้ครูพัฒนาตนเองผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) สร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครู ส่งเสริมการช่วยเหลือและพัฒนาทักษะการสอนอย่างต่อเนื่อง 1.3) ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและหลากหลาย ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างของ

ผู้เรียน มีการประเมินผลอย่างรอบด้าน เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงการเรียนการสอน และ 1.4) ส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกันระหว่างครูและชุมชน พัฒนาความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนในการสนับสนุนการเรียนรู้ สร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ

2) วิธีการสนับสนุน (Support) ประกอบด้วย 2.1) สนับสนุนทรัพยากรทางเทคโนโลยีและทักษะการใช้เทคโนโลยี จัดอบรมและให้ความรู้ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมการใช้สื่อดิจิทัลและเครื่องมือเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ และ 2.2) จัดหาทรัพยากรการเรียนการสอนที่เพียงพอ สนับสนุนสื่อและวัสดุอุปกรณ์สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เสริมสร้างความรู้และทักษะในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตรของสถานศึกษา

ผู้วิจัยสรุปเป็นแผนภาพความคิดของแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปาง ประกอบด้วย 6 แนวทางหลัก ภายใต้อัน 2 วิธีการ ดังนี้

ภาพประกอบที่ 2 แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูโรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก จากการวิเคราะห์รายด้าน ด้านการเข้าใจในหลักสูตรมุ่งพัฒนาผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะ ครูโรงเรียนในพื้นที่

ลักษณะพิเศษอำเภอโป่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานในด้านการสอน 10 ปีขึ้นไปจึงผ่านการได้รับส่งเสริม พัฒนาความเข้าใจในด้านหลักสูตร รวมถึงได้ลงมือปฏิบัติการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ วรวิจิตรธรรม (2565) ที่ได้กล่าวว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันทำให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการต่างกัน ส่วนด้านที่มีค่าน้อยที่สุดคือด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบริบทของชุมชนบนพื้นที่สูง ผู้ปกครองมีสภาพยากจน นักเรียนต้องไปช่วยผู้ปกครองทำการเกษตร ไม่ได้มุ่งเน้นทางด้านวิชาการเท่าที่ควรทำให้ผู้เรียนหรือเด็กในชุมชนขาดเรียนและละเลยงานวิชาการมุ่งเน้นทางด้านสายอาชีพ ทำให้ครูหมตกกำลังใจในการสอน หรือกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองซึ่งสอดคล้องกับ นรินทร์ สังข์รักษา (2561) ที่ได้ศึกษา ปัญหาของครูเรียนฐานะยากจน ขาดความรับผิดชอบ สมารถส่งผลต่อความมุ่งมั่นและความพึงพอใจต่อวิชาชีพครู สภาพการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาตนเอง ความต้องการในการพัฒนาการเรียนการสอน

2. จากผลการวิเคราะห์การศึกษาปัจจัยสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอโป่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 พบว่า มีปัจจัยสองชนิดคือ ปัจจัยภายในที่สำคัญต่อการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูคือทักษะและความสามารถของครู ซึ่งประกอบด้วย ทักษะการสังเกต ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการใช้เทคโนโลยี ทักษะการวิเคราะห์หลักสูตร วิธีการสอนที่เหมาะสมบริบทของผู้เรียน ความสามารถในการออกแบบและใช้วิธีการประเมินผลที่หลากหลาย และทรัพยากรและโครงสร้างภายในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย สื่อการสอน ทรัพยากรแหล่งเรียนรู้ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) การสนับสนุนของผู้บริหารในด้านงบประมาณ วางแผนพัฒนาครูให้ชัดเจน ปัจจัยภายนอกที่สำคัญต่อการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู คือบริบทและลักษณะของพื้นที่ ประกอบด้วย บริบทของชุมชนพื้นที่สูง สภาพแวดล้อมบริบทของโรงเรียน วัฒนธรรมของชุมชน สภาพเศรษฐกิจครอบครัวนักเรียน ความสัมพันธ์และความร่วมมือภายนอก ประกอบด้วย ความร่วมมือของเครือข่ายหน่วยงานภายนอกและชุมชน ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เทคโนโลยี ประกอบด้วย เทคโนโลยีการสื่อสาร เทคโนโลยีทางการศึกษา ความเสถียรของอินเทอร์เน็ต ลิขสิทธิ์ของสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ เรวดี มนตรีพิลา (2563) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า องค์กรประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของครู มีองค์ประกอบหลัก 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสร้างและพัฒนาวิสัยทัศน์ 2) การบริหารจัดการหลักสูตร และจัดการเรียนรู้ 3) การพัฒนาผู้เรียน 4) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ มี 5) การพัฒนาวิชาชีพ 6) การสร้างทีมร่วมมือ และ 7) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และยังสอดคล้องกับสุพิชญ์ชญา มีแก้ว (2564) พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการได้แก่การบริหารงานวิชาการการพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนการพัฒนาตนเอง ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลการนิเทศการสอนและประเมินผลและการสร้างเครือข่ายและเทคโนโลยีการสื่อสารและสอดคล้องกับ เทวฤทธิ์ ผลจันทร์ (2564) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะและบุคลิกภาพ ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของครู และสอดคล้องกับทินกร พานจันทร์ (2558 : 565) กล่าวว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ในความสามารถของตนเอง ด้านความทะเยอทะยาน และด้านการสนับสนุนของผู้บริหารสถานศึกษา ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของครู

3. แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอโป่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ประกอบด้วย 8 แนวทาง 2 วิธีการ คือ 1. วิธีการส่งเสริม โดยมีแนวทางคือ 1.ผู้บริหารต้องจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเน้นการฝึกปฏิบัติจริง โดยเชิญวิทยากรที่มีความสามารถมา

ให้ความรู้และส่งเสริมทักษะเปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับ กล่าวว่าการต้องการและเป้าหมายของทุกฝ่าย เพื่อให้หลักสูตรตอบโจทย์และตรงจุด มีการกำกับ ติดตาม วัดและประเมินผลโครงการอบรมอย่างต่อเนื่อง ปรับปรุงโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการอยู่เสมอ โดยเพิ่มเทคโนโลยีและเทคนิคการสอนใหม่ๆ สอดคล้องกับเวดี มนตรีพิลา (2563) กล่าวว่าการที่ครูมีส่วนร่วมในการ พัฒนาและกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน การกำหนดแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้อีก มีการเชื่อมโยงวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติ ทบทวนวิสัยทัศน์ ร่วมกันกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการการสร้างความมาตรฐานทางวิชาการ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดการนำวิสัยทัศน์ไปใช้และดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับธนิต มัชฌิมมา (2557) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความตระหนักและร่วมกันพัฒนาวิชาการอย่างจริงจัง เนื่องจากการบริหารงาน วิชาการ เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา 2. ผู้บริหารต้องวางแผนการดำเนินงานกิจกรรมสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนโดยกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรมความร่วมมือให้ชัดเจน เพื่อการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ จัดกิจกรรมที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยมีการสำรวจความต้องการของชุมชนก่อนจัดกิจกรรม เพื่อให้กิจกรรมตอบโจทย์และได้รับความร่วมมืออย่างแท้จริง กำกับ ติดตาม ประสิทธิภาพของผลงานและพัฒนากิจกรรมอย่างต่อเนื่อง แล้วนำผลการดำเนินงานจากปีก่อนมาปรับปรุงและต่อยอด ภูวนัย ปัฐพี (2559) ทำการศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มศรีราชา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ได้เสนอแนวทางการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไว้ว่า ผู้บริหารควรส่งเสริม ให้สถานศึกษาประสานความร่วมมือกับชุมชน องค์กรอื่นในการผลิต จัดหาสื่อการเรียนการสอน นวัตกรรม เทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อพัฒนางานด้านการเรียนการสอนและงานวิชาการ รวมถึงส่งเสริมให้ครูเห็นความสำคัญในการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา สนับสนุนให้ครูผลิตพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาตนเองและเพื่อนครูมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แสดงให้เห็นว่าครูในสถานศึกษาอาจยังไม่เห็นถึงความสำคัญของการปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนของตนเอง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจน สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจ ของสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้ครูมีภาวะผู้นำทางวิชาการได้อย่างเป็นรูปธรรม

1.2 ควรวางแผนจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรสนับสนุนอย่างเพียงพอ เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นผู้นำทางวิชาการของครู ทั้งนี้เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน และบรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลการศึกษาพบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดจึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดภาวะผู้นำทางวิชาการที่จะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางด้านวิชาการสูงขึ้น

2.2 จากผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โรงเรียนในพื้นที่ลักษณะพิเศษอำเภอปาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ควรมีการนำผลการศึกษา ไปทดลองใช้อย่างน้อย 1 ปีการศึกษา และเปรียบเทียบผลของแนวทางก่อนและหลังการนำไปใช้

เอกสารอ้างอิง

- เทวฤทธิ์ ผลจันทร์. (2564). *โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 27 (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต)*. คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธนิต มัชฌิมา. (2557). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของหัวหน้ากลุ่มสาระในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 จังหวัดปราจีนบุรี (วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต)*. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นรินทร์ สังข์รักษา. (2561). *รูปแบบความหลากหลายของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แม่น้ำแม่กลองเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มศักยภาพสูง*. มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- ปณิธาน จันทกุล. (2566). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง, ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา)*. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ภูวนัย ปัฐพี. (2559). *ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มศรีราชา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3*.
- เรวดี มนต์ริพิลา. (2563). *การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (วิทยานิพนธ์ปริญญา การศึกษาดุษฎีบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วรวิมล จิรสุจิธรรม. (2565). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1*. *Journal of Roi Kaensarn Academy*, 7(2), 204–219.
- สุพิชญ์ชญา มิแก้ว. (2563). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัลโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 9(5).
- ราชกิจจานุเบกษา. (2561). *กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา*. เล่ม 135 ตอนที่ 11 ก.
- สถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ องค์การมหาชน. (2566). *รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติดีขึ้น พื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2565*. สืบค้นจาก <https://www.niets.or.th/th/assessment/o-net>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564)*. สืบค้นจาก <https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=plan12>
- สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สำนักพระราชวัง สอนจิตรลดา. (2560). *รายงานผลการดำเนินงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประจำปีงบประมาณ 2560*. สืบค้นจาก https://www.chitralada.or.th/th/project/report_2560
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *รายงานสถานการณ์การศึกษาไทย ปี 2561*. สืบค้นจาก <https://www.onec.go.th/education-situation-2018>

